

Norjan puolustuspolitiikka, historian tuntemuksella stabiliteettiin

Norjan sotilasasiamies Ernst Egelid, piti esitelmän Katajanokan Kasinolla 5.2.2009. Ohessa lyhennelmä esitelmästä:

Norjan armeijan uudistaminen

Viimeisen viidentoista vuoden kuluessa Norjan puolustusvoimat ovat muuttaneet yleiseen asevelvollisuuteen perustuvan aluepuolustusjärjestelmänsä. Nyt asevelvollisuus koskee noin 40 % asevelvollisista. Yleisen asevelvollisuuden oikeutusta ei ole ajatuksena kumottu, vaan muutos on lähtenyt puolustusvoimien omasta tarpeesta. Samalla armeija takaa hyvin varustetun ja koulutetun armeijan, jolla on sotilaallinen tehtävä koulutettavalle. Siten on saatu riittävät edellytykset operaatioille niin koti- kuin ulkomailla.

Norjan geopoliittinen asema

Norjan merialue on seitsemän kertaa suurempi kuin sen maa-alue ja sen talous perustuu kalastukseen, öljyyn ja kaasuun. Pohjoisessa on ratkaisematon aluevesikysymys Venäjän kanssa. Näiden elintärkeiden etujen suojaamisessa maan historian kokemuksilla on oleellinen merkitys.

Norja maailmansodissa

Ensimmäisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen puuttumattomuuspolitiikka sekä etäisyys Euroopan politiikkaan olivat poliittisia fundamentteja. Samalla Britannian laivaston koettiin suojaavan Norjaa.

Yhdeksäs huhtikuuta 1940 romutti kokonaan aikaisemman turvallisuuspolitiikan. Vastarinta oli voimakasta Britannian ja Norjan avustamina, mutta Saksan sotakone oli tässä vaiheessa tehokkaampi kuin minkään muun valtion ja se miehitti maan 350 000 miehen armeijalla kesäkuun puoliväliin mennessä.

Norjan hallituksen oli siirryttävä maanpakoon Britanniaan, josta hallitus toimi ja johti edelleen vastarintaliikettä. Nämä kokemukset olivat pohjana turvallisuuspolitiikalle sodan jälkeen.

Sodan jälkeen

Vastarintaliikkeen vuoksi Norjan armeijan vahvuus oli noin 40 000 miilisisotilasta sodan lopussa. Osa oli taistellut Norjan ulkopuolella liittoutuneiden joukoissa. Varustus oli puutteellista ja koulutus ei ollut riittävää.

Armeijan ja turvallisuuspolitiikan tiivis yhteys todettiin tärkeäksi. Vuoden 1940 kokemuksia ei haluttu enää toistuvan. Skandinaavinen puolustuspolitiikka Norjan, Tanskan ja Ruotsin kanssa ei löytänyt yhteistä pohjaa.

Vuonna 1948 uusi sodan uhka oli tunnettavissa Neuvostoliiton ja länsivaltioiden välillä. Syynä oli Tsekkoslovakian miehitys sekä Suomen ja Neuvostoliiton välinen YYA-sopimus. Norjassa oli vahva tunne siitä, että se olisi seuraava maa, joka uhrattaisiin Neuvostoliiton etupiiriin.

Nato-jäsenyys

Norjan poliittiselle johdolle tuli selväksi, että olemassaolo yksin ilman liittolaista ei ollut mikään optio. Norja oli mukana Natossa sen perustamisesta 1949 lähtien. Siihen liittyi poliittinen yhteistyö, mutta myös valmistautuminen kollektiiviseen puolustukseen. Sotilasmateriaalin saaminen USA:sta ja Britanniaasta oli tärkeitä. Yhteistyö alkoi prikaatin suuruisena Saksassa vuosina 1947-1953, liittoutuneiden kanssa.

Kylmä sota, 1950-luvulta 1980-luvulle

Norja oli valmistautunut totaaliseen sotaan. Nato osoitti laajoilla harjoituksilla olevansa valmis puolustamaan pitäen Norjaa tärkeänä rintamasuuntana. Vaikka ajanjaksoon liittyi jännityksiä, se oli myös stabiili. Yhteiskunta sai kehittyä rauhassa.

Neuvostoliiton romahtaminen ja Berliinin muuri, doktriinit kaatuvat

Kylmän sodan asetelmien muuttuminen ja totaalisen sodan väistyminen ovat johtaneet siihen, että sota ei ole enää clausewitziläistä politiikan jatkamista toisin keinoin – laajamittainen invaasio ei kuulunut enää uhkakuviiin. Strategiset tilanteet tulisi nähdä – kuten taloudelliset suhdanteet – muuttuvina. Valmistautumattomuus tai vastapuolen eskalaatio voivat johtaa epästabiilettiin tai ei-toivottuun tilannekehitykseen.

Sen vuoksi hyvin koulutetut ja varustetut joukot voivat vastata muuttuviin uhkiin nopeasti, ilman että tulee voimakkaita vastakkainasetteluja. Nopea puuttuminen kriisiin estäisi sen eskaloitumisen.

Venäjä tänään

Vuonna 2006 Venäjä teki 14 lentoa Norjan rannikolla ja vuonna 2007 niitä oli 88. Tämä ei tarkoita kuolleen neuvostohevosien ruoskimista liikkeelle. Norja näkee tilanteen kehittymisen pohjoisilla alueillaan. Tilanteen kehittymistä seurataan eikä konflikteja ole poissuljettu pohjoisessa. Sen sijaan vanhan ajan täysmobilisaatio ei kuulu skenaarioihin. Barentsin-meri on tärkein Venäjän armeijan harjoitus- ja koealue asejärjestelmille. Alueilla, missä raja on epäselvä, ei tulla harjoittamaan öljyvarojen hyödyntämistä ennen kuin on päästy sopimukseen aluerajoista. Yhteistyö Venäjän kanssa on toiminut muutoin hyvin.

Norjan asevoimat tänään

Muutos Norjan asevoimissa on koskenut erityisesti aluejoukkoja (home guard), joiden suuruus on n. 50 000 hyvin koulutettua sotilasta. Vanhaa mobilisaatioarmeijaa ei enää ole. Armeijan suuruus on n. 10 000 sotilasta, joka koostuu kantahenkilökunnasta.

Suuresta, ehkä laiskastakin organisaatiosta, osittain muuhun kuin sotilastehtäviin suuntautuneestakin, on tullut hyvin koulutettu, harjoitettu ja varustettu armeija kriisin tai sodan varalle.

Merivoimissa on luovuttu staattisista tykistölinnakkeista. Sukellusveneet on päivitetty ja miinanraivaajat ovat ajanmukaisia. Nansen –luokan fregatit ovat jo osittain toimitettu. Ilmavoimissa siirrytään F-35 Joint Strike Fighteriin jatkossa.

Asevoimien esikunnat ovat kahdessa paikassa. Luoteessa Stavangerissa ja Bodö:ssä Pohjois-Norjassa.

Lopuksi käsiteltiin yleisökysymyksiä. Norjan asemaa Natossa ei voi verrata Pohjoismaiden erilliseen ulkopoliittikkaan Brysselissä eikä siihen epätahtiseen politiikkaan kuin mitä Suomella ja Ruotsilla oli EU-neuvottelujen aikana 1990-luvulla, koska sotilasasiamies Ernst Egelid oli tyytyväinen Naton ja Norjan välisiin suhteisiin. Edellä mainittua EU-ristiriitaa ei ollut Norjan ja Naton välisissä suhteissa.

Yleisökysymyksissä tuli esille teknisiin asevoimien yksityiskohtiin kohdistuva kiinnostus, samoin Suomen asema yhteistyössä Norjan ja pohjoisen alueiden valvonnassa. Yhteistyön tulisi olla todellista ja sitoutunutta, minkä käsityksen saimme sotilasasiamiehen kommentteista tämän asian osalta.

Esitelmään liittynyt vapaa keskustelu oli avointa. Sitä ei vaivannut strindbergiläinen angsti lähihistoriasta tai vuoden 1808-1809 sodasta, pohjoismaisesta voimattomasta puolueettomuudesta, tai toisen maailmansodan väkivallasta, joka poltti koko Pohjois-Norjan ja aiheutti Suomelle raskaista tappioita ja menetyksiä.

Lopuksi on todettava, että Norjan ja Suomen asemia käsiteltiin hyvin suoraan. Pian esitelmän jälkeen tulivat lehtiotsikoihin yhteinen Islannin ilmavoimien, Norjan entisen ulkoministeri Stoltenbergin 13 kohdan ehdotus sekä Ruotsin armeijan huomattavat supistamiset.

Kanta-Helsingin Reserviupseerit kiittävät Norjan sotilasasiamies Ernst Egelidiä ajankohtaisesta ja hyvästä esitelmästä. Molemmille maille on yhteistä merkittävä luottamus omaan armeijaansa: Norjassa puolustusvoimat on uudistettu ja Nato-suhde on terve, samoin yhteiskunnallinen keskustelu. Suomessa puolustusvoimien kehitys on hyvin ammattitaitoista ja sen johto seuraa tarkasti aikaansa nauttien reservin tukea. Puolustusministeri Häkämiehen kannanotot ovat tuulettaneet politiikkaa pelkääviä haamuja. Kummankin maan sisällä käydään argumentointia, joka koskettaa meitä kaikkia täällä pohjoisessa ilman, että historia tai rakenteet kahlitsevat meitä.

Jari Ora
puheenjohtaja
Kanta-Helsingin reserviupseerit